

KS. JANUSZ SZULIST

UNIWERSYTET MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU

SZULIST@UMK.PL

ORCID: 0000-0002-0410-0565

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TiCz.2025.002>

SPOŁECZNE PRZESŁANIE ROKU JUBILEUSZOWEGO 2025

Streszczenie. Przedmiotem analiz w artykule jest przesłanie społeczne Roku Jubileuszowego 2025. Materiał źródłowy stanowi nauczanie papieża Franciszka. Konsekwencją przeżywania Roku Jubileuszowego jest wykształcenie postaw prospołecznych jednostki, takich jak cierpliwość i gościnność. Cierpliwość dotyczy świadomości celu, jakim jest zbawienie w obliczu różnego rodzaju przeszkód. Długofalowości działań sprzyja miłosierdzie Boże. Istotą gościnności jest bezinteresowność w trosce o przybyszów. Papież wskazuje na konieczność rozwiązania kryzysu migracyjnego. Cierpliwość i gościnność są współcześnie pomniejszane przez egoizm, materializm, a także przez kwestionowanie planu przeszłości. Przesłanie Roku Jubileuszowego wychodzi również poza postawy jednostkowe. Papież Franciszek zachęca do intensyfikowania wysiłków na rzecz pokoju, utożsamianego w istocie ze sprawiedliwością społeczną. Punktem wyjścia wszelkich procesów pokojowych jest uznanie niepodważalności godności osobowej i praw człowieka – w tym nade wszystko prawa do życia. Sprawiedliwe relacje między państwami wyrażają się także w zaniechaniu stosowania przemocy, podjęciu dialogu dyplomatycznego, niwelowaniu nierówności powstałych na gruncie długu ekologicznego. Nadzieja papieża Franciszka – w sensie zasadności przemian społecznych według kryterium sprawiedliwości – ma cechę realności. Jest również odpowiedzią na postulat współczesnego człowieka.

Słowa kluczowe: przesłanie społeczne, Rok Jubileuszowy, cierpliwość, gościnność, pokój, rozwój.

Abstract. The Social Message of the Jubilee Year 2025. This article examines the social message of the Jubilee Year 2025, drawing upon the teachings of Pope Francis as its primary source. With the experience of the Jubilee Year comes the development of individual pro-social attitudes such as patience and hospitality. Patience pertains to an awareness of the ultimate goal, that is, salvation amid various obstacles, with divine mercy serving to sustain the long-term efforts that are required in this regard. Hospitality, in turn, is characterized by selflessness in caring for strangers. The Pope emphasizes the necessity of addressing the migration crisis, noting that patience and hospitality are increasingly undermined by selfishness, materialism, and questioning of the historical perspective. The message of the Jubilee Year also extends beyond individual attitudes, with Pope Francis calling for greater efforts toward peace, which he in fact equates with social justice. The starting point for all peace-building processes is the recognition of the inviolability of personal dignity and human rights, and above all, of the right to life. Equitable relations between countries also involve the renunciation of violence, the pursuit of diplomatic dialogue, and the mitigation of inequalities arising from ecological debt. The hope expressed by Pope Francis—namely, the hope that social transformation guided by justice is feasible—possesses an element of realism and constitutes a response to the aspirations of contemporary humanity.

Keywords: social message, Jubilee Year, patience, hospitality, peace, development.

Obchodzenie jubileuszów w tradycji judeochrześcijańskiej stanowi szczególnie czas w relacji człowieka do Boga. Sam termin „jubileusz” pochodzi od instrumentu yōbel, którym rozpoczynano świętowanie, był też używany w Dzień Przeblągania¹. Księga Kapłańska określa czas jubileuszowy jako rok przypadający po siedmiu cyklach roku szabatowego (por. Kpł 25,8–13). Przesłanie roku jubileuszowego wyrażało się w przywróceniu relacji z Bogiem, z innymi ludźmi oraz ze stworzeniem do stanu odpowiadającego porządkowi Bożemu. Starotestamentalna idea roku jubileuszowego znajduje kontynuację bezpośrednio w osobie Jezusa, którego nauka zawiera wezwanie do nawrócenia, by odzyskać wolność dzieci Bożych, czyli stan pierwotnie zamierzony przez Boga. Ojciec Zdzisław J. Kijas w syntetycznej prezentacji biblijnej koncepcji jubileuszu zwraca uwagę, iż w tym szczególnie czasie „Bóg wychodzi do człowieka”². Zachodzi więc tutaj typowa relacja zstępująca, potwierdzająca Boże miłosierdzie, której swoistym

¹ Por. „«Początek» jubileuszu w Biblii,” w *Rok Święty 2025. Śladami historii i teraźniejszości*, red. Zdzisław J. Kijas (Pelplin: Bernardinum, 2024), 13.

² Por. „«Początek» jubileuszu w Biblii.”

apogeum jest tajemnica wcielenia i odkupienia. Motyw otwarcia Boga na człowieka wielokrotnie pojawia się w nauczaniu papieża Franciszka³. Boska obecność oznacza dla człowieka nadzieję – bez względu na kontekst. W zwyczajnym Roku Jubileuszowym 2025 nadzieją ma napęlić się nie tylko wspólnota Rzymu, ale całego Kościoła, prezentując tym samym powszechność orędzia zbawczego⁴. Przedmiotem analiz niniejszego artykułu jest ukazanie społecznego przesłania jubileuszu 2025. Relacja człowieka do Boga – jak też odwrotnie: Boga do człowieka – rzutuje na stosunki z bliźnim bazujące na solidarności jako jednym z pryncypiów życia społecznego⁵. Materiał źródłowy artykułu stanowi w głównej mierze nauczanie papieża Franciszka związane z tym „szczególnym czasem łaski”. W pierwszej części artykułu zostaną nakreślone postawy prospołeczne wynikające ze świętowania jubileuszu. W drugiej części będzie zaprezentowana koncepcja pokoju, utożsamiana w istocie z sprawiedliwością społeczną. Konkretnymi przejawami ładu w relacjach między państwami są zaniechanie stosowania pomocy, dialog dyplomatyczny, wyrównanie różnic pomiędzy państwami, kształtowanie kultury życia.

1. POSTAWY PROSPOŁECZNE

Miłość jest fundamentem dla innych wartości i zasad, czyniących ludzkim porządek społeczny. Papież Franciszek przyjmuje jako oczywistość porządek miłości, w ramach którego są wyrażane postawy prospołeczne wprost wskazane w bulli *Spes non confundit*: cierpliwość i gościnność. Pierwszą z postaw jest cierpliwość. Pełniejsze zrozumienie cierpliwości domaga się zestawienia dwóch fragmentów nauczania papieża: jednym jest przywołana z tytułu bulla, drugim natomiast adhortacja apostolska *Amoris laetitia*. Dokument poświęcony rodzinie wskazuje na cierpliwość w kontekście *Hymnu o miłości*. Stosując terminologię zawartą w tym liście, moż-

³ Por. Franciszek, Encyklika *Dilexit nos*, 102.

⁴ Por. Franciszek, Bulla *Spes non confundit*, 1.

⁵ Por. Stanisław Kowalczyk, „Solidarność jako zasada życia społecznego w nauczaniu Jana Pawła II,” *Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym*, 14 (2011) 1: 15.

na powiedzieć, iż cierpliwość jest równoznaczna z „wszystko przetrzyma”⁶. Cierpliwe działanie jest naśladowaniem Boga, który – niezależnie od sytuacji narodu wybranego – zawsze był bogaty w miłosierdzie, co znajduje potwierdzenie w Księdze Mądrości (por. Mdr 11,23; 12,2.15–18)⁷. Cierpliwość współwystępuje razem z miłosierdziem, dając zawsze człowiekowi sposobność do porzucenia niewłaściwego postępowania w jakiejś perspektywie czasu⁸. Z kolei w bulli *Spes non confundit* postawa cierpliwości jest ukazana w kontekście odkupienia. Papież powołuje się tutaj na List do Rzymian św. Pawła Apostoła: „Ale nie tylko to, lecz chlubimy się także z ucisków, wiedząc, że ucisk wyrabia wytrwałość, a wytrwałość – wypróbowaną cnotę, wypróbowana cnota zaś – nadzieję” (Rz 5,3–4). Niezlomne głoszenie Dobrej Nowiny świata jest możliwe dzięki „mocy płynącej z krzyża i zmartwychwstania Chrystusa”. Święty Paweł jest świadom owej wrogości świata, która może doprowadzić aż do prześladowania i śmierci członków Kościoła, co przecież ma miejsce również obecnie w wielu częściach świata. Potęga aktu odkupieńczego przewyższa zawsze ludzkie działanie. Boska doskonałość jest wyższą jakością w stosunku do doczesnych struktur i zamiarów⁹.

Papież Franciszek, poza nakreśleniem biblijnego aspektu cierpliwości, wskazuje również na przyczyny zanikania czy wręcz braku tejże postawy w zachowaniach współczesnych ludzi. Pierwszą przyczyną braku cierpliwości jest koncentrowanie się tylko i wyłącznie na sobie¹⁰. Chodzi tutaj o egocentryzm, a w aspekcie społecznym – o wszelkie formy szowinizmu, nacjonalizmów (w negatywnym znaczeniu) itd. Gwałtowność jako przeciwność cierpliwości przyjmuje często postać stosowania przemocy jako środka w urzeczywistnianiu utopii, ideologii – wyalienowanych z obiektywnego ładu moralnego – tu i teraz. W opinii papieża brak cierpliwości prowadzi do wyrobienia postaw aspołecznych, uniemożliwiających jakiegokolwiek współżycie¹¹. Druga z przyczyn braku cierpliwości jest skutkiem

⁶ Por. Franciszek, Adhortacja *Amoris Laetitia*, 91.

⁷ Por. Janusz Szulist, *Wzrastanie w miłosierdziu. Uczynki miłosierdzia względem duszy w nauczaniu społecznym Kościoła*, t. I (Pelplin: Bernardinum, 2015), 38–39.

⁸ Por. Franciszek, Adhortacja *Amoris laetitia*, 91.

⁹ Por. Franciszek, Bulla *Spes non confundit*, 4.

¹⁰ Por. Franciszek, Adhortacja *Amoris laetitia*, 92.

¹¹ Por. tamże.

ubocznym współczesnych środków komunikacji – Internetu¹². Dzisiejsze media skracają przesyłanie informacji aż do przeświadczenia, iż wszystko dzieje się tylko aktualnie. W naukach społecznych stosuje się określenie *Echtzeit*¹³. Owa natychmiastowość doznań koliduje z cierpliwością, a w szerszej perspektywie – z długofalowymi naturalnymi procesami, takimi jak dojrzewanie, rozwój osobowościowy itp.¹⁴ Niemożność realizacji zamierzeń w krótkim czasie (najlepiej natychmiast) rodzi frustracje będące wyrazem koncentrowania się jeszcze bardziej na własnym ego, co podważa tym samym jakiekolwiek więzi¹⁵.

Drugą z postaw prospołecznych, wspomnianych w bulli ogłaszającej Rok Jubileuszowy, jest gościnność. Papież Franciszek nie odnosi się jednak do znanych tekstów ani obrazów biblijnych związanych z gościnnością, np. Bóg w gościnie u Abrahama (por. Rdz 18,1–33), Eliasza w gościnie u wdowy z Sarepty (por. 1 Krl 17,8–24), warunki uczestnictwa w chwale Bożej na sądzie ostatecznym (por. Mk 25,31–46), gościnny stosunek do współbraci (por. Rz 12,13), gościnność obowiązkiem wiernych (por. Hbr 13,2) i in. W encyklice *Fratelli tutti* znajduje się określenie „gościnna bezinteresowność” z odniesieniem do biblijnego wzoru tejże postawy, zaczerpniętego z nauczania Jezusa¹⁶. Bóg w swoim miłosierdziu jednakowo obdarza dobrych i złych: „[...] tak będziecie synami Ojca waszego, który jest w niebie; ponieważ On sprawia, że słońce Jego wschodzi nad złymi i nad dobrymi, i On zsyła deszcz na sprawiedliwych i niesprawiedliwych” (Mt 5,45). Oczywiście rozstrzygające jest tutaj skorzystanie z Boskiej oferty łask i darów, skutkujących zdobyciem godności dziecka Bożego¹⁷. Otrzymując darmo od Boga, człowiek jest zobowiązany dzielić się posiadanymi dobrami: „Uzdrowiajcie chorych, wskrzeszajcie umarłych, oczyszczajcie trędowatych, wypędzajcie złe duchy! Darmo otrzymaliście, darmo dawajcie!” (Mt 10,8). Inna forma

¹² Por. Franciszek, Bulla *Spes non confundit*, 4.

¹³ Por. Arndt Röttgres, *In Echtzeit. Zu Paul Virilios Beschreibung von Tele- und Kommunikationsmedien*, <https://www.kunstforum.de/artikel/in-echtzeit/> (11.02.2024).

¹⁴ Por. Franciszek, Bulla *Spes non confundit*, 4.

¹⁵ Por. Tomasz Szlendak, *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie* (Warszawa: Wydawnictwo PWN, 2010), 182–183.

¹⁶ Por. Franciszek, Encyklika *Fratelli tutti*, 140.

¹⁷ Por. Jerzy Machnac, „Antropologia dzieciństwa Bożego,” *Wrocławski Przegląd Teologiczny* 16 (2008) 1: 235–236; Franciszek, „Idźcie zaprosić wszystkich na ucztę,” *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 2–3 (2024): 11.

„gościnnej bezinteresowności” jest związana z dawaniem jałmużny. „Kiedy zaś ty dajesz jałmużnę, niech nie wie lewa twoja ręka, co czyni prawa, aby twoja jałmużna pozostała w ukryciu. A Ojciec twój, który widzi w ukryciu, odda tobie” (Mt 6,3–4). Innymi słowy: najdoskonalszą formą wsparcia drugiego człowieka jest przekazywanie darów i nieżądanie nic w zamian¹⁸.

W bulli ogłaszającej Rok Jubileuszowy wskazuje się na praktykę gościnności obecną w tradycji Kościoła – szczególnie w odniesieniu do przedstawicieli innych wyznań zmierzających do świętych miejsc¹⁹. Poza owym czysto religijnym wymiarem gościnności papież Franciszek wskazuje współczesny kryzys migracyjny, który wpisuje się w historię Kościoła w aspekcie troski o uchodźców, przybyszów itd. Rozwiązanie tego kryzysu jest możliwe tylko i wyłącznie poprzez uznanie w uchodźcach osób o niepodważalnej godności²⁰. Czysto ludzka odpowiedzialność jest wystarczającym imperatywem na rzecz wsparcia jednostek zmuszonych do opuszczenia (często wręcz ucieczki) z własnej ojczyzny.

Nie może zabraknąć znaków nadziei dla migrantów, którzy opuszczają swoją ziemię w poszukiwaniu lepszego życia dla siebie i swoich rodzin. Niech ich oczekiwania nie będą niweczone przez uprzedzenia i zamknięcia. Przyjęciu, które otwiera szeroko ramiona dla każdego, zgodnie z jego godnością, powinna towarzyszyć odpowiedzialność, aby nikomu nie odmawiano prawa do godnego życia²¹.

Gościnność jest w ocenie papieża koniecznym warunkiem do podtrzymania, a później urzeczywistniania w migrantach nadziei na przezwyciężenie stanu doświadczonej niesprawiedliwości²². Podmiotowość migran-

¹⁸ Por. Franciszek, Encyklika *Fratelli tutti*, 140.

¹⁹ Por. Franciszek, Bulla *Spes non confundit*, 5; Franciszek, „W Kościele jest miejsce dla wszystkich,” *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 8–9 (2023): 8–9.

²⁰ Por. Marlena Rolnik, „Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy – uchodźcy w orędziach papieża Franciszka,” *Spółczesność – Edukacja – Język* 7 (2018): 181.

²¹ Franciszek, Bulla *Spes non confundit*, 13.

²² Por. Adam Wojtczak, „Teologiczna wymowa maryjnego tytułu „Pociecha migrantów” według papieża Franciszka,” *Collectanea Theologica* 91 (2021) 1: 78, DOI: <https://doi.org/10.21697/ct.2021.91.1.04>.

tów odnosi się zarówno do prawa do życia, jak do też prawa do rozwoju i zachowania tożsamości kulturowej²³.

Podobnie jak w przypadku cierpliwości, można wskazać pewne zagrożenia dla gościnności jako postawy prospołecznej. Pierwszym zagrożeniem jest podporządkowanie wszelkich relacji logice wymiany, czyli zawsze korzystnemu bilansowi korzyści i strat. Migranci i uchodźcy w swoim ubóstwie nie wnoszą z początku nic do społeczności, w której znaleźli schronienie. Należy w tym miejscu nadmienić o niesprawiedliwości wykorzystywania uchodźców jako taniej siły roboczej²⁴. Jest to działanie odbierające podmiotowość przybyłym grupom²⁵. Drugim niebezpieczeństwem są lęki i poczucie zagrożenia przed innym stylem myślenia, kulturą, wartościowaniem migrantów/uchodźców itd. Ów niepokój jest stymulowany najczęściej przesłankami nacjonalizmu²⁶.

2. POKÓJ W ŚWIECIE

Społeczne przesłanie Roku Jubileuszowego wyraża się w wezwaniu do kształtowania pokoju na świecie poprzez wyjście poza postawy prospołeczne właściwe jednostce. Papież Franciszek utożsamia pokój nade wszystko z zachowaniem sprawiedliwości społecznej²⁷. Czesław Strzeszewski w klasycznym już opracowaniu pt. *Katolicka nauka społeczna* wskazuje sprawiedliwość społeczną jako nową jakość w stosunku do sprawiedliwości rozdzielczej, prawnej i zamiennej.

Sprawiedliwość społeczna porządkuje czyny ludzkie w kierunku dobra społecznego. Ponieważ we wszystkich stosunkach współżycia ludzkiego występuje dobro społeczne i jemu podporządkowane jest (*in eodem genere*)

²³ Por. Henryk Skorowski, *Problematyka praw człowieka* (Warszawa: Wydawnictwo ATK, 1996), 66–67.

²⁴ Por. Franciszek, Encyklika *Fratelli tutti*, 141.

²⁵ Por. Rolnik, „Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy” 179.

²⁶ Por. Franciszek, Encyklika *Fratelli tutti*, 141.

²⁷ Por. Elisabetta Piqué, *Franciszek. Życie i rewolucja*, tłum. Emilia Skibicka (Kraków: Znak, 2016), 81–82.

dobro partykularne jednostki czy mniejszej społeczności, stąd sprawiedliwość społeczna wkracza we wszystkie dziedziny sprawiedliwości, zarówno zamiennej, jak rozdzielczej, czy nawet prawnej²⁸.

W bulli ogłaszającej Rok Jubileuszowy *Spes non confundit* znajduje się wezwanie, by dostrzegać w świecie potencjał dobra – zawsze przeważający w stosunku do zła, niesprawiedliwości i kłamstwa²⁹. Owo zwycięstwo dobra jest zagwarantowane, jak naucza papież Franciszek, na mocy aktu odkupieńczego³⁰. Jest obecne w każdym obszarze działalności człowieka. Sprawiedliwość społeczna wiąże się istotowo z miłością zbawczą zapewniającą zawsze nienaruszalność godności osobowej dziecka Bożego. Poczucie podmiotowości oznacza również wolność wszystkich odkupionych w Chrystusie.

Pokój, wyrażający się w przyjęciu postulatów sprawiedliwości społecznej, ma konkretne konsekwencje sygnalizowane w bulli *Spes non confundit*. Pierwsze zagadnienie dotyczy stosunku krajów zamożnych do ubogich. Wskazuje się tutaj na zadłużenie krajów rozwijających się. Niesprawiedliwość społeczna związana z tym stanem była sygnalizowana we wcześniejszych encyklikach: *Mater et magistra* Jana XXIII³¹, *Populorum progressio* Pawła VI³², *Sollicitudo rei socialis* Jana Pawła II³³ czy wreszcie *Caritas in veritate* Benedykta XVI³⁴. Dysproporcje pomiędzy krajami czy wręcz regionami świata, których przejawem jest ogromna skala zadłużenia, wpływają nie tylko na gospodarkę i politykę, ale dotyczą spraw tak codziennych, jak perspektywy rozwoju obywateli, rodzin itd. Z tym wiąże się ograniczenia zdolności do zagospodarowania czasu, przestrzeni – tak, by służyły one w jak największym stopniu humanizacji³⁵. Innymi słowy,

²⁸ Czesław Strzeszewski, *Katolicka nauka społeczna* (Warszawa: ODiSS, 1985), 390.

²⁹ Por. Franciszek, Bulla *Spes non confundit*, 7.

³⁰ Por. Franciszek, Bulla *Spes non confundit*, 3.

³¹ Por. Jan XXIII, Encyklika *Mater et magistra*, 48.

³² Por. Paweł VI, Encyklika *Populorum progressio*, 7, 44.

³³ Por. Jan Paweł II, Encyklika *Sollicitudo rei socialis*, 7, 9, 14.

³⁴ Por. Benedykt XVI, Encyklika *Caritas in veritate*, 14, 42.

³⁵ Por. Wojciech Kućko, „Braterstwo w nauczaniu papieża Franciszka,” *Collectanea Theologica* 90 (2020) 3: 141–142, DOI: <https://doi.org/10.21697/ct.2020.90.3.06>.

procesy o charakterze globalnym/ponadpaństwowym stymulują funkcjonowanie jednostek³⁶.

Określając przesłanie Roku Jubileuszowego, papież Franciszek skoncentrował się jednak nie tyle na fakcie zapóźnienia krajów biednych, ile odniósł się do genezy tego stanu, a także wskazał na możliwe sposoby jego przezwyciężenia. Zadłużenie Trzeciego Świata jest łączone przez papieża z ekologią, a dokładnie rzecz ujmując, z tzw. długiem ekologicznym, o którym była już mowa w encyklice *Laudato si'*:

Nierówność wpływa nie tylko na jednostki, ale także na całe kraje i zmusza do myślenia o etyce stosunków międzynarodowych. Istnieje bowiem prawdziwy «dług ekologiczny», w szczególności między Północą a Południem, związany z mającym konsekwencje w dziedzinie ekologii brakiem równowagi handlowej oraz z nieproporcjonalnym wykorzystywaniem zasobów naturalnych, jakiego niektóre kraje dopuszczają się w dziejach³⁷.

Rabunek dóbr naturalnych oraz bezwzględne wykorzystanie słabszej pozycji handlowej krajów biednych generowały kryzys ekologiczny oraz załamanie struktur społecznych czy wręcz uwstecznienie kulturowe³⁸. Przezwyciężenie tego stanu może dokonać się w pierwszej kolejności przez przepracowanie historii, określenie genezy niesprawiedliwości będącej w gruncie rzeczy wyzyskiem, uprzedmiotowieniem narodów³⁹. Ów pierwszy etap nawiązuje wprost do ekologii ludzkiej postulowanej w katolickiej nauce społecznej. Patrząc zaś do przodu, należy zainicjować drugi etap w uregulowaniu długu ekologicznego, jakim jest zrównoważony rozwój. Kolejne pokolenia mają prawo do czystego środowiska, co jest konsekwencją solidarności i troski o dobro wspólne oraz upowszechniania tym samym idei „rozwoju osobistego, dobrobytu, spójności społecznej i inkluzji społecznej

³⁶ Por. Kowalczyk, „Solidarność jako zasada życia społecznego,” 17.

³⁷ Franciszek, Encyklika *Laudato si'*, 51.

³⁸ Por. Franciszek, „Postęp narodów mierzy się zdolnością do troski o zdrowie, edukację, integralny rozwój,” *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.), 8–9 (2023): 34–35.

³⁹ Por. Franciszek, „Troska o wspólny dom i o każdego człowieka,” *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.), 5 (2024): 26–27; Janusz Szulist, *Teologia państwa w pismach Josepha Ratzingera (Benedykta XVI)* (Toruń: Wydawnictwo Naukowe UMK, 2016), 316–318.

oraz tworzenia równych szans dla wszystkich ludzi”⁴⁰. Świadomość długu ekologicznego winna skłaniać kraje zamożne do pomocy biedniejszym aż do opcji skreślenia zadłużenia⁴¹. Po stronie społeczności znajdujących się na drodze rozwoju musi jednak pojawić się inicjatywa współpracy, jak najlepszego wykorzystania darowanych środków – przy zachowaniu oczywiście właściwego sobie dziedzictwa kulturowego⁴².

Kolejnym elementem przesłania społecznego Roku Jubileuszowego jest zażegnanie sporów pomiędzy państwami. Wojna jest zawsze tragedią. Oznacza straty w potencjale ludzkim, ale również gospodarczym. Trauma przeżyć wojennych uniemożliwia często współżycie na wiele dekad. W bulli *Spes non confundit* papież Franciszek określa „pokój dla świata” – będący stanem zażegnania wojen – mianem znaku nadziei. Realizacja tegoż pokoju będzie wyrażała się w zaniechaniu stosowania przemocy, podjęciu dialogu, rozpoczęciu projektów stabilizujących stosunki między państwami.

Jubileusz przypomina nam, że ci, którzy stają się „wprowadzającymi pokój”, mogą być „nazwani dziećmi Bożymi” (Mt 5,9). Potrzeba pokoju stanowi wyzwanie dla wszystkich i wymaga realizacji konkretnych projektów. Niech nie zabraknie zaangażowania dyplomacji w odważne i twórcze budowanie przestrzeni negocjacji, zmierzających do trwałego pokoju⁴³.

W urzeczywistnianiu pokoju papież Franciszek koncentruje się na przyszłości. Równie ważne jako zakończenie wojen „tu i teraz” jest wypracowanie docelowych rozwiązań. W *Orędziu na światowy dzień pokoju 2025*, w którym papież odwołuje się wprost do Roku Jubileuszowego, jest mowa o dwóch propozycjach. Pierwsze rozwiązanie dotyczy tego, by „przynajmniej jeden procent pieniędzy wydawanych na zbrojenia” prze-

⁴⁰ Por. Wiesław Sztumski, „Zrównoważony rozwój – zrównoważony człowiek (zewnątrzne i wewnętrzne uwarunkowania zrównoważonego rozwoju)”, *Eunomia* 97 (2019) 2, 11.

⁴¹ Por. Franciszek, *Orędzie na światowy dzień pokoju (2025)*, 11, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/peace/documents/20241208-messaggio-58giornata-mondiale-pace2025.html> (10.02.2025).

⁴² Por. Wiktor Osiatyński, *Prawa człowieka i ich granice*, tłum. Sergiusz Kowalski (Kraków: Znak, 2011), 238.

⁴³ Franciszek, *Bulla Spes non confundit*, 8.

znaczyć na walkę z głodem i zapewnienie dzieciom i młodzieży równych szans edukacyjnych⁴⁴. Celem tegoż oddziaływania jest zmiana mentalności młodego pokolenia, wyjście poza logikę odwetu, poza poczucie doznanej niesprawiedliwości, hamującej wszelkie odruchy braterskiego współdziałania⁴⁵. Drugie rozwiązanie na przyszłość wyraża się w „poszanowaniu godności ludzkiego życia, od poczęcia do naturalnej śmierci”. Papież Franciszek wzywa do promowania w świecie kultury życia jako przeciwieństwa kultury śmierci, związanej z promowaniem w świecie relatywizmu etycznego⁴⁶. Powyższy postulat jest nawiązaniem do nauczania Jana Pawła II zawartego w encyklice *Evangelium vitae*, gdzie mowa jest o kształtowaniu współczesnych systemów społecznych na gruncie niezmiennych wartości i praw (tzn. prawa naturalnego i praw człowieka)⁴⁷. Przychylne życiu środowisko społeczne znajdzie potwierdzenie we współczynniku dietności gwarantującym zastępowalność⁴⁸.

⁴⁴ Por. Franciszek, *Orędzie na światowy dzień pokoju* (2025); Franciszek, „Ekonomia, która zabija, wyklucza, zanieczyszcza, jest wypaczeniem,” *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 11 (2023): 14–15.

⁴⁵ Por. Kućko, „Braterstwo w nauczaniu papieża Franciszka,” 140–141.

⁴⁶ Por. Franciszek, *Orędzie na światowy dzień pokoju* (2025).

⁴⁷ Por. Jan Paweł II, Encyklika *Evangelium vitae*, 69–70; Franciszek, „Działajmy na rzecz kultury życia, a nie śmierci,” *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 12 (2023): 22–23.

⁴⁸ W bulli *Spes non confundit* papież Franciszek wskazuje na przyczyny ograniczenia w przekazywaniu życia: „Spoglądanie w przyszłość z nadzieją oznacza również posiadanie wizji życia, pełnej entuzjazmu, którą trzeba przekazywać. Niestety, musimy ze smutkiem zauważyć, że w wielu sytuacjach, takiej perspektywy brakuje. Pierwszą konsekwencją jest utrata pragnienia przekazywania życia. Ze względu na szalone tempo życia, obawy o przyszłość, brak gwarancji zatrudnienia i odpowiedniej ochrony socjalnej oraz modele społeczne, w których program dyktuje pogoń za zyskiem, a nie pielęgnowanie relacji, w wielu krajach jesteśmy świadkami niepokojącego spadku wskaźnika urodzeń. Z drugiej strony, w innych kontekstach, «obwinianie wzrostu demograficznego, a nie skrajnego i selektywnego konsumpcjonizmu, jest sposobem na uniknięcie stawienia czoła problemom»” (9).

PODSUMOWANIE

Człowiek jest istotą religijną z natury. Odniesienie do Boga jest obecne w najgłębszych pokładach osobowości. Świętowanie Jubileuszowego Roku Świętego 2025 ma charakter religijny. Przesłanie tego szczególnego czasu oraz komunikowanie łask i odpustów ma znaczenie społeczne, wskazane przez papieża Franciszka nie tylko w bulli ogłaszającej, ale też w innych dokumentach tego czasu. Pierwszą konsekwencją przeżywania tego szczególnego czasu jest wykształcenie lub umocnienie postaw prospołecznych. Papież wskazuje w tym kontekście na dwie grupy charakterystycznych zachowań jednostkowych: cierpliwość i gościnność. Cierpliwość wyraża długotrwałe zmierzanie do celu, jakim jest zbawienie. Pokonując kolejne etapy rozwojowe, człowiek doświadcza Bożego miłosierdzia, które utwierdza we właściwym postępowaniu. Postawa cierpliwości jest szczególnie ważna w obliczu różnego rodzaju prześladowań, niesprawiedliwości. Drugą z postaw prospołecznych cechujących Rok Jubileuszowy jest gościnność. W rozumieniu papieskim gościnność wyraża się w gotowości do przyjmowania drugiego człowieka w obrębie domu, państwa, regionu. Istotą gościnności jest bezinteresowność. Ochrona godności bliźniego bez oczekiwania niczego w zamian. Współczesnym wyzwaniem dla gościnności jest kryzys migracyjny, w którego przezwyciężeniu konieczna jest współpraca społeczności światowej. Poza odniesieniem do istoty postawy cierpliwości i gościnności papież Franciszek wskazuje na zagrożenia dla tychże zachowań, wyrażające się w kulturze materialistycznej i zbyt dużym eksponowaniu własnego ego. Pewien potencjał ryzyka zawierają w sobie współczesne mass media, których doskonałość dotyczy szybkości przekazu. Rok Jubileuszowy winien jednak nie tylko sprzyjać postawom prospołecznym jednostek, ale nade wszystko mobilizować do budowania pokoju. W rozumieniu papieża Franciszka pokój jest tożsamy z realizacją postulatów sprawiedliwości społecznej jako innej jakości w stosunku do sprawiedliwości wymiennej, prawnej i dystrybucyjnej. Konsekwencją sprawiedliwości społecznej jest niwelowanie nierówności pomiędzy krajami powstałych na gruncie długiego ekologicznego, jak też przezwyciężanie kryzysów zbrojnych poprzez zaniechanie stosowania przemocy, dialog, stabilizację stosunków międzynarodowych. W kategorii propozycji na przyszłość należy interpretować obniżenie kosztów zbrojeń na poczet pomocy ubogim, jak też zintensyfi-

kowanie kształtowania kultury życia. Papież Franciszek jest wyrazicielem pewnej nadziei – przesłaniu społecznemu Roku Jubileuszowego przypisuje cechę realizmu, odpowiadającego aktualnym zapotrzebowaniom egzystencjalnym społeczności światowej⁴⁹.

BIBLIOGRAFIA

- Benedykt XVI. Encyklika *Caritas in veritate*.
 Franciszek. Adhortacja *Amoris laetitia*.
 Franciszek. Bulla *Spes non confundit*.
 Franciszek. „Działajmy na rzecz kultury życia, a nie śmierci.” *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 12 (2023): 22–25.
 Franciszek. Encyklika *Dilexit nos*.
 Franciszek. Encyklika *Fratelli tutti*.
 Franciszek. Encyklika *Laudato si'*.
 Franciszek. „Idźcie zaprosić wszystkich na ucztę.” *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 2–3 (2024): 11–13.
 Franciszek. „Nadzieja.” *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 5 (2024): 44–45.
 Franciszek. *Orędzie na światowy dzień pokoju* (2025), 11, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/peace/documents/20241208-messaggio-58giornatamondiale-pace2025.html> (10.02.2025).
 Franciszek. „Postęp narodów mierzy się zdolnością do troski o zdrowie, edukację, integralny rozwój,” *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.), 8–9/2023, s. 33–35.
 Franciszek. „Troska o wspólny dom i o każdego człowieka,” *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.), 5/2024, s. 26–27.
 Franciszek. „W Kościele jest miejsce dla wszystkich,” *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.), 8–9/2023, s. 8–10.
 Jan XXIII. Encyklika *Mater et magistra*.
 Jan Paweł II. Encyklika *Evangelium vitae*.
 Jan Paweł II. Encyklika *Sollicitudo rei socialis*.
 Kowalczyk, Stanisław. „Solidarność jako zasada życia społecznego w nauczaniu Jana Pawła II.” *Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym* 14 (2011) 1: 13–19.
 Kućko, Wojciech. „Braterstwo w nauczaniu papieża Franciszka.” *Collectanea Theologica* 90 (2020) 3: 123–162.

⁴⁹ Por. Franciszek, „Nadzieja,” *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 5 (2024): 44–45. Frederico Lombardi, podsumowując nauczanie Benedykta XVI i Franciszka, wskazuje, iż Kościół „patrzy na przyszłość z nadzieją.” Por. Frederico Lombardi, „Patrzenie na przyszłość z nadzieją,” *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 1 (2024): 36–37.

- Lombardi, Federico. „Patrzeć na przyszłość z nadzieją.” *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 1 (2024): 36–37.
- Machnaczej, Jerzy. „Antropologia dzieciństwa Bożego.” *Wrocławski Przegląd Teologiczny* 16 (2008) 1: 231–245.
- Osiatyński, Witold. *Prawa człowieka i ich granice*, tłum. Sergiusz Kowalski. Kraków: Znak, 2011.
- Paweł VI, Encyklika *Populorum progressio*.
- Piqué, Elisabetta. *Franciszek. Życie i rewolucja*, tłum. Emilia Skibicka. Kraków: Znak, 2016.
- „«Początek» jubileuszu w Biblii.” W *Rok Święty 2025. Śladami historii i teraźniejszości*, redakcja Zdzisław J. Kijas, 13–14. Pelplin: Bernardinum, 2024.
- Rolnik, Marlena. „Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy – uchodźcy w orędziach papieża Franciszka.” *Spółeczeństwo – Edukacja – Język* 7 (2018): 177–188.
- Röttges, Arndt. *In Echtzeit. Zu Paul Virilios Beschreibung von Tele- und Kommunikationsmedien*, <https://www.kunstforum.de/artikel/in-echtzeit/> (dostęp: 11.02.2024).
- Skorowski, Henryk. *Problematyka praw człowieka*. Warszawa: Wydawnictwo ATK, 1996.
- Strzeszewski, Czesław. *Katolicka nauka społeczna*. Warszawa: ODiSS, 1985.
- Szlendak, Tomasz. *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*. Warszawa: Wydawnictwo PWN, 2010.
- Sztumski, Wirsław. „Zrównoważony rozwój – zrównoważony człowiek (zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania zrównoważonego rozwoju).” *Eunomia* 97 (2019) 2: 7–16.
- Szulist Janusz. *Teologia państwa w pismach Josepha Ratzingera (Benedykta XVI)*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe UMK, 2016.
- Szulist Janusz. *Wzrastanie w miłosierdziu. Uczynki miłosierdzia względem duszy w nauczaniu społecznym Kościoła*, t. I. Pelplin: Bernardinum, 2015.
- Wojtczak, Adam. „Teologiczna wymowa maryjnego tytułu «Pociecha migrantów» według papieża Franciszka.” *Collectanea Theologica* 91 (2021) 1: 77–100.